

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	דברים	—	$(15 \times 1) + (15 \times 2)$	—	45	נקודות
פרק שני	—	מלכים ב, ירמיה, יחזקאל	—	(15×2)	—	30	נקודות
פרק שלישי	—	עזרא ונחמיה	—	(15×1)	—	15	נקודות
פרק רביעי	—	שאלת נושא	—	(10×1)	—	10	נקודות
					—	100	נקודות סה"כ

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

פרק ראשון — דברים (45 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על שאלה 1 (שאלת חובה — 15 נקודות),

ועל שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה — 15 נקודות).

1. יחידת "הארץ הטובה" — שאלת חובה (15 נקודות)

א. עיין בפרק י"א, פסוקים י'-י"ב.

(1) רש"י (לפסוק י'): "לא כארץ מצרים היא - אלא טובה הימנה".

על פי פירוש רש"י שלמדת, הסבר את היתרון של ארץ-ישראל על פני ארץ מצרים.

(2) על פי רמב"ן, בפסוקים י'-י"ב יש תיאור של יתרון של ארץ-ישראל על פני ארץ מצרים

וחיסרון שלה.

הסבר מהו היתרון ומהו החיסרון.

(6 נקודות)

ב. עיין בפרק ו', פסוקים י'-י"ג, ובפרק ח', פסוקים י"א-י"ח.

(1) לשם מה משה מדגיש את השפע שיזכו לו בני ישראל בארץ, בכל אחד משני הפרקים?

(2) הסבר מהו ההבדל בין השפע המתואר בפרק ו', פסוקים י'-י"ג, ובין השפע המתואר

בפרק ח', פסוקים י"ב-י"ג.

(5 נקודות)

ג. עיין בפרק ח', פסוק ט' ופסוק י"ב.

פירוש "כלי יקר" (לפסוק ט'): "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם - ... ובסמוך הזהיר על

המוֹתְרוֹת ואמר: 'פן תאכל ושבעת'. והיה לו לומר פן תאכל ותשבע, אלא שרצה לומר פן תדרוש

אחר המוֹתְרוֹת ותאכל אחר שכבר 'שבעת ובתים טובים תבנה' אף על פי שכבר 'ישבת', שיש לך

כבר דירה כדי צורךך, ולא תסתפק במוכרחות ותבנה עוד ללא צורך".

(1) פירוש "כלי יקר" מוציא את פסוקי התורה מפשוטם ומזהה בכתוב סכנה אחרת.

על פי פירושו, הסבר מהי הסכנה המתוארת בפסוק י"ב.

(2) תלמוד ירושלמי, מסכת נדרים, פרק ט', הלכה א':

"לא דייך מה שאסרה תורה, שאתה בא לאסור עליך דברים אחרים?"

מהו הניגוד בין העמדה של חז"ל בתלמוד הירושלמי, ובין העמדה של פירוש "כלי יקר"?

(4 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה — 15 נקודות).

2. יחידת "פתח תפתח"

א. עיין בפרק ט"ו, פסוקים י"ב-י"ח — דיני עבד עברי ואמה עבריה.

- (1) על פי פסוקים י"ב-י"ד, מה הם שני הציוויים החלים על האדון?
 - (2) מהו המקרה המתואר בפסוקים ט"ז-י"ז, ומה התורה מצווה במקרה זה?
- בתשובתך הסבר את הציווי "וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם", על פי פירוש שלמדת.
- (6 נקודות)

ב. (1) על פי פירוש שלמדת, כתוב שני הבדלים הלכתיים בין עבד עברי לבין אמה עבריה.

- (2) הסבר כיצד אחת מן ההלכות הנוגעות לאמה עבריה מגנה עליה.
- (5 נקודות)

ג. "וְלִקְחָתָהּ אֶת הַמִּרְצָע וְנָתַתָּהּ בְּאָזְנוֹ וּבִדְלַת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם" (פסוק י"ז).

רש"י (לשמות, פרק כ"א, פסוק ו'): "ורצע אדוניו את אוזנו במרצע - ... ומה ראה אוזן להירצע מכל שאר אברים שבגוף? ... ואם מוכר עצמו, אוזן ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים', והלך וקנה אדון לעצמו - תרצע.

ר' שמעון היה דורש... מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקדוש ברוך הוא: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי 'כי לי בני ישראל עבדים', עבדיי הם ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו - יירצע בפניהם".

- (1) במדרש שהביא רש"י יש ביקורת. ציין כלפי מי הביקורת, והסבר מהי הביקורת.
 - (2) על פי רש"י, במעמד רציעת העבד, יש לאוזן וכן לדלת ולמזוזה משמעות סמלית.
- הסבר את הסמליות בנוגע לאוזן ואת הסמליות בנוגע לדלת ולמזוזה.

(4 נקודות)

3. יחידת "ההנהגה"

עיין בפרק י"ח, פסוקים ט'-כ"ב.

א. (1) עיין בפסוקים י"ד-ט"ו.

רמב"ן (לפסוקים ט'-י"ב): "ואסר לך הנחשים והקסמים... שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך, אבל הנבואה תודיע חפץ השם ולא ייפול דבר מכל דבריה... והנה אתה חלקן וסגולתו שומע עצתו מפיו".

על פי רמב"ן, מהו היתרון של נביאי ישראל על פני קוסמי הגויים?

(2) "נְבִיא מְקַרְבָּהּ מֵאַחֶיךָ כְּמִנִּי" (פסוק ט"ו).

רשב"ם: "ומה שכתוב: 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה'... אבל להאמין להקדוש ברוך הוא יהא כמותו ולדבר אמת מאתו".

מהו הקושי שרשב"ם מיישב, וכיצד הוא מיישב קושי זה?

(6 נקודות)

ב. (1) עיין בפסוקים י"ט-כ'.

בפסוקים אלה מוזכרות שתי דרכי ענישה לנביאי השקר.

הסבר את שתי דרכי הענישה ובסס כל אחת מהן על הכתוב.

(2) עיין בפסוקים כ"א-כ"ב.

ספורנו (לפסוק כ"ב): "כי אמנם לא תתחדש מצווה אפילו לשעה להמון, אם לא יהיה עמה איזה אות".

מהי הדרך לזיהוי נביא שקר לפי ספורנו?

(5 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג.

רש"י מציין שישה חטאים אפשריים בענייני נבואה שעונשם מוות:

רש"י (לפסוק כ'): "המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו ונאמר לחברו, והמתנבא בשם עבודה

זרה [...] הכובש את נבואתו, והעובר על דברי נביא, והעובר על דברי עצמו".

במקורות שלהלן מוזכרים נביאים שחטאו בחטאים שרש"י מציין בפירושו.

בחר בשלושה מן המקורות שלפניך, בכל אחד מן המקורות שבחרת, ציין את הנביא החוטא או

הנביאים החוטאים, וצטט מפירוש רש"י מה היה החטא.

— **מלכים א**, פרק י"ח, פסוקים כ"ה-כ"ו

— **מלכים א**, פרק כ', פסוקים ל"ה-ל"ו

— **ירמיה**, פרק כ"ח, פסוקים א'-ד'

— **יונה**, פרק א', פסוקים א'-ג'

(4 נקודות)

4. יחידת "לא תוכל להתעלם"

א. (1) עיין בפרק י"ט, פסוקים א'-י'.

על פי פסוק ד', כתוב שני תנאים שבהם הריגה נחשבת לרצח בשוגג.

בסס כל אחד מן התנאים שצינת על הכתוב.

(2) הסבר בלשונך את הדוגמה לרצח בשוגג המתוארת בפסוק ה'.

(6 נקודות)

ב. עיין בפרק י"ט, פסוקים י"א-י"ג.

(1) מהו המקרה המתואר בפסוק י"א, ומה התורה מצווה לעשות במקרה זה?

(2) רמב"ן (לפסוק י"ג): "כי הרחמנות על הרוצחים שפיכות דמים, מידי הרוצחים ומידי

אחרים המתפרצים".

הסבר בלשונך את העיקרון המוסרי שבדברי רמב"ן.

(5 נקודות)

ג. בעל "ספר החינוך" מביא שלושה טעמים להגליית רוצח בשוגג לעיר מקלט:

ספר החינוך, מצווה ת"י: "... לכן ראוי למי שהרג אפילו שוגג, מכיוון שבאת [באה] תקלה גדולה כזו על ידו שיצטער עליה צער גלות ששקול כמעט כצער מיתה שנפרד האדם מאוהביו ומארץ מולדתו, ושוכן כל ימיו עם זרים.

ועוד - יש תיקון העולם במצווה כמו שביאר הכתוב, שיינצל עם זה מיד גואל הדם לבל יהרגנו על לא חמס בכפיו שהרי שוגג היה.

ועוד תועלת בדבר, לבל יראו קרובי המִקָּה את הרוצח לעיניהם תמיד במקום שנעשתה הרעה, וכל דרכי התורה נועם".

כתוב על פי כל אחד משלושת הטעמים את טובתו של מי התורה דורשת באמצעות ההגליה לעיר מקלט, וכיצד טובה זו מושגת באמצעות ההגליה. (4 נקודות)

5. יחידת "דיני המלחמה"

עיינן בפרק כ', פסוקים י"ט-כ'.

א. (1) על פי הפשט, מהו המצב המתואר בפסוקים אלה, מה התורה מתירה במצב זה ומה

היא אוסרת במצב זה?

(2) רמב"ן (לפסוק כ'): "ולא אמרה תורה רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא וגו' -

אלא להקדים ולומר שאילן סרק קודם לאילן מאכל".

על פי רמב"ן, מה התורה מצווה בנוגע לשני סוגי העצים?

(6 נקודות)

ב. "ובַּנִּית מִצּוֹר עַל הָעִיר ... עַד רִדְתָּהּ" (פסוק כ').

(1) על פי פירוש שלמדת, הסבר את המילים המודגשות בקו.

(2) תלמוד בבלי, שבת, י"ט, ע"א: "אין צריך על עיירות של נוכרים פחות מג' ימים קודם

לשבת, ואם התחילו אין מפסיקין וכן היה שמאי אומר: 'עד רדתה' - אפילו בשבת".

איזו הוראה הלכתית הקשורה למלחמה חז"ל מבססים על פסוק זה?

(5 נקודות)

ג. "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֵּׁדָה" (פסוק י"ט).

פסוקים י"ט-כ' עוסקים בדיני מלחמה, אך רבי יוחנן, במסכת תענית, רואה בהם משל

לנושא אחר:

תלמוד בבלי, תענית, ז', ע"א: "אמר ר' יוחנן: מאי דכתיב 'כי האדם עץ השדה'? וכי אדם עץ

שדה הוא? ... אם תלמיד חכם הגון הוא - ממנו תאכל ואותו לא תכרות, ואם לאו [אם אינו

הגון] - אותו תשחית וכרת."

רש"י: "ממנו תאכל - לְמוֹד הִימָנוּ, ואם לאו, אותו תשחית - סור מעליו."

(1) על פי רבי יוחנן, את מי אפשר להמשיל לעץ פרי ואת מי אפשר להמשיל לעץ סרק?

(2) הסבר, על פי רבי יוחנן, למה נמשלת האכילה מן העץ.

(4 נקודות)

פרק שני — מלכים ב, ירמיה, יחזקאל (30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 6-8 (לכל שאלה — 15 נקודות).

6. הרקע ההיסטורי לנבואת ירמיהו והקדשת ירמיהו לנביא

א. עיין במלכים ב, פרק כ"ג, פסוקים ל"א-ל"ז, ובפרק כ"ד, פסוקים ח'-י"ז.

מלכים זרים הדיחו מן השלטון כמה ממלכי יהודה, מינו אנשים אחרים למלוך במקומם, ושינו את שמותיהם של המלכים החדשים.

(1) ציין את שמותיהם של שניים ממלכי יהודה שהודחו.

ציין את שמותיהם של המלכים הזרים שהדיחו את מלכי יהודה.

(2) מי היו המלכים החדשים שמונו ומה היו השמות שניתנו להם?

(6 נקודות)

ב. "נְבִיא לְגוֹיִם נִתְּנָה" (ירמיה, א', פסוק ה').

(1) מה הן שתי האפשרויות להבנת המילה "גויים" בפרק א', פסוק ה'?

(2) הדגם אחת מן האפשרויות באמצעות ציטוט מנבואות ירמיהו בפרקים א' א ו' א כ"ז.

(5 נקודות)

ג. בנבואת ההקדשה שלו, ירמיהו נשלח לנבא נבואות פורענות ונבואות נחמה.

עיין בירמיה, פרק ל"א, פסוקים כ"ו-כ"ז:

"הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָא ה' וְזָרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה זֶרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֵמָה.

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׁקַדְתִּי עֲלֵיהֶם לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוּץ וּלְהָרֵס וּלְהַאֲבִיד וּלְהַרְעֵךְ כֵּן אֶשְׁקֵד עֲלֵיהֶם לְבָנוֹת וּלְנִטּוֹעַ נָא ה'."

מלבי"ם: "והיה כאשר שקדתי עליהם לנתוש ולנתוץ וכו' כן אשקד עליהם לבנות ולנטוע -

כי הנטישה היא לצורך הנטיעה, והנטיצה לצורך הבניין... כמו שישקוד הזורע שתרכב הזרע

בארץ כדי שתצמח ותפריח, בשקידתו".

לפי פירוש מלבי"ם, הסבר את משל הזרע ואת הנמשל שלו.

(4 נקודות)

7. ירמיה, פרק ל"ב

א. עיין בפסוקים ו'-ט"ו.

(1) בפסוקים אלה מוזכרים ירמיהו, חנמאל וברוך בן נריה.

כתוב מי היה חנמאל, מי היה ברוך בן נריה, ומה היה חלקו של כל אחד מהם במאורע המתואר בפרק.

(2) מפסוקים אלה אפשר ללמוד על עניינים משפטיים בנוגע למכירת קרקעות בימי ירמיהו.

על פי פשט הפסוקים או על פי פירוש שלמדת, ציין שני עניינים משפטיים והסבר את המטרה של כל אחד מהם בנוגע למכירת קרקעות.

(6 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ט"ו-כ"ה ובשני הפירושים שלפניך לפסוק כ"ה:

מצודת דוד: "והעיר - ... ועם כי הוא אמר בעצמו לברוך בן נריה שהדבר בא לרמוז ואות הנה זה אמר ממחשבות לבו ולא באתהו הנבואה על זה".

עקדת יצחק: "ועל כל פנים צריכים היינו לומר, כי תפילת ירמיה קדמה לאמרו אל ברוך בן נריה 'עוד יקנו בתים'".

(1) מהו הקושי ששני הפירושים מיישבים?

(2) הסבר כיצד אחד מן הפירושים מיישב קושי זה.

(5 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. בתפילתו של ירמיהו, הכתובה בפסוקים ט"ז-כ"ה, הוא מכנה את ה' "הָאֵל-הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר" (פסוק י"ח). משה פנה אל ה' בכינויים דומים אשר כתובים גם היום בתפילת עמידה — "הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא".

חז"ל הבחינו כי ירמיהו צמצם בתפילתו את מספר הכינויים ועל כך כתבו:

"בא משה, אמר: 'הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא' [דברים, פרק י', פסוק י"ז].

בא ירמיה ואמר: 'נכרים מקרקרין בהיכלו - איה נוראותיו?' לא אמר 'נורא'.

... באו [אנשי הכנסת הגדולה שחיברו את נוסח התפילה] ואמרו:

'אדרבה... אלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא - היאך אומה אחת [עם

ישראל] יכולה להתקיים בין האומות?" (מתורגם מתלמוד בבלי, יומא, ס"ט, ע"ב)

(1) על פי המדרש ועל סמך המציאות ההיסטורית בימי ירמיהו, הסבר מדוע צמצם

ירמיהו את מספר הכינויים של ה' בתפילתו.

(2) על פי המדרש, הסבר מדוע קבעו אנשי הכנסת הגדולה בתפילה של ימינו את הנוסח

שהתפלל משה ולא את הנוסח שהתפלל ירמיהו.

(4 נקודות)

8. יחזקאל, פרק ל"ז

א. (1) הסבר את הקשר בין הנבואה שבפסוקים א'-י"ד ובין הנבואה שבפסוקים ט"ו-כ"ח.

(2) עיין בפסוקים ט"ו-כ"ח. מה מבטא המעשה הסמלי שעשה יחזקאל?

ציין מהי המילה המנחה שרומזת לכך בפסוקים אלה.

(6 נקודות)

ב. עיין בפסוקים כ"ב-כ"ג.

"וְלֹא יִהְיוּ עוֹד לְשָׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשָׁנֵי מַמְלָכוֹת עוֹד" (פסוק כ"ב).

"וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכָל פְּשָׁעֵיהֶם" (פסוק כ"ג).

ר' יוסף קרא (לפסוק כ"ג): "ולא יטמאו עוד בגילוליהם - מאחר שלא יהיו לשני גויים,

ולא ייחצו לשתי ממלכות, 'לא יטמאו עוד בשיקוציהם ובגילוליהם' כמו שעשו בימי ירבעם

ורחבעם".

(1) על פי פירוש ר' יוסף קרא, הסבר את הקשר בין פסוק כ"ב לפסוק כ"ג.

(2) מה הם האירועים ההיסטוריים שר' יוסף קרא מבסס את דבריו עליהם?

(5 נקודות)

ג. עיין בישעיה, פרק י"א, פסוקים י"א-י"ג.

(1) מהו הנושא המשותף לנבואת יחזקאל בפרק ל"ז, פסוק כ"א, ולנבואת ישעיהו בפרק

י"א, פסוקים י"א-י"ב?

(2) מהו הנושא המשותף לנבואת יחזקאל בפרק ל"ז, פסוק כ"ב, ולנבואת ישעיהו בפרק

י"א, פסוק י"ג?

(4 נקודות)

פרק שלישי — עזרא ונחמיה (15 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על אחת מן השאלות 9-10 (15 נקודות).

9. עזרא, פרקים ד'-ה'

א. עיין בפרק ד', פסוקים א'-ה'.

לאחר הצהרת כורש, צרי יהודה ובנימין ביקשו להיות שותפים בבניית בית המקדש.

(1) הסבר מדוע סירב זרובבל לבקשתם. ציין שתי סיבות.

(2) הסבר שלוש מעשים שעשו צרי יהודה ובנימין כדי להפריע לבנייה.

(8 נקודות)

ב. עיין בתרגום לפרק ה', פסוקים א'-ב':

"וַיִּנְבֵּא חֲגִי הַנְּבִיא וְזִכְרְיָה בֶן עֲדֹא הַנְּבִיאִים עַל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַיִם, בְּשֵׁם
אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֵיהֶם. אַזְּ קָמוּ זָרְבָבֶל בֶּן שָׁאֲלֻתִּיאֵל וַיִּשְׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק, וַיַּחֲלוּ לִבְנוֹת אֶת בֵּית
הָאֱ-לֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם, וַעֲמָהֶם נְבִיאֵי הָאֱ-לֹהִים תּוֹמָכִים אוֹתָם."

(1) מי היה המלך הפרסי שאִשַׁר את בניית בית המקדש השני, ומי היה המלך הפרסי

שבימיו התחדשה בניית בית המקדש, המתוארת בפסוקים אלה?

(2) צטט פסוק אחד מנבואות חגי, שהתוכן שלו עודד את התחדשות בניית בית המקדש,

והסבר אותו בלשונך.

(7 נקודות)

10. נחמיה, פרק י', פרק י"ג

א. בפרק י' מתוארת כריתת ברית (אֶמְנָה) בין ה' ובין העם, שנחתמה במעמד ראשי העם.

(1) על פי פסוקים ל"א-ל"ב, ציין שלוש מצוות משלושה תחומים שקיבל על עצמו העם באֶמְנָה.

(2) עיין בפסוקים ל"ג-מ'.

מהי המטרה המשותפת לכל ההתחייבויות באמנה הכתובות בפסוקים אלה?

(8 נקודות)

ב. עיין בפרק י"ג, פסוקים ט"ו-ל'.

בפסוקים אלה מתוארת הפרה של שתיים מן ההתחייבויות שהעם התחייב לשמור באֶמְנָה בפרק י'.

(1) כתוב מעשה אחד שנקט נחמיה כדי להתמודד עם כל אחת מן ההפרות האלה.

(2) מה אפשר ללמוד על דמותו של נחמיה מן המעשים שנקט?

(7 נקודות)

פרק רביעי — שאלת נושא (10 נקודות)

ענה על שאלה 11 — שאלת חובה.

11. חמישים שנה לאיחוד ירושלים

א. על מה חרבה ירושלים?

ציין סיבה אחת לחורבן ירושלים מן התחום שבין אדם לחברו וסיבה אחת לחורבן מן התחום שבין אדם לה'.

בסס את דבריך באמצעות ציטוט אחד הנוגע לכל אחד מן התחומים (סך הכול — שני ציטוטים) מן הפרקים האלה:

— **ירמיה**, פרק ז', פסוקים א'-ט"ו

— **ירמיה**, פרק ל"ב, פסוקים כ"ו-ל"ה

(3 נקודות)

ב. "אַחֲרֵי כֵן יָקָרָא לָהּ עִיר הַצֶּדֶק קָרְיָה נְאֻמָּה. צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיָּה בְּצֶדֶק" **ישעיה**

(**ישעיה**, פרק א', פסוקים כ"ו-כ"ז).

על פי דברי הנביאים, מוסריות ומשפט צדק הם תנאי לגאולת עם ישראל ולגאולתה של ירושלים.

כתוב חיבור קצר (באורך של שבע עד עשר שורות) ובו תיאור של **חברת מופת מוסרית וצודקת**.

בחיבורך התייחס הן למנהיגות (לדוגמה — מוסדות ציבור, אחריות המנהיגים והתנהגותם), הן ליחיד (לדוגמה — איסורים וחיובים, מעמד הפרט, הביטחון האישי וכו').

בסס את דבריך על הכתוב בשלושה מן המקורות האלה:

— **דברים**, פרק ט"ו, פסוקים א'-י"ח

— **דברים**, פרק י"ז, פסוקים ח'-י"ג

— **דברים**, פרק כ"א, פסוקים א'-ט'

— **ישעיה**, פרק א', פסוקים כ"א-כ"ח

— **נחמיה**, פרק ה', פסוקים א'-י"ג

(7 נקודות)

בהצלחה!